

Két ház a TABÁN heremén

Itt végződött a Tabán...

Ez jut az eszünkbe, amikor leszállunk a 63-as villamosról a Szebeny Antal téren. És ahogy megállunk, szemben a tabáni parkkal, az emlékezés felvillantja a Fehér Sas tere, amelynek baloldalán állt Krausz Poldi híres bormérése: a Mély Pince, ahová annyi garádcson kellett lemenni, hogy ember volt a talpán, aki Poldi jó borainak kóstolgatása után hibátlanul fel is tudott jönni a lépcsősoron. Az emlékezés fényében sok minden előbukkan még a régi Tabánból: a méltóságteljes görög templom, a szégyelosen kanyargó Hadnagy utca, a kedves Kereszt tér, egyik sarkán a kis Kozanek vendéglővel, amelyről csak a legbeavatottabb gourmand-ok tudták, hogy itt sütik a legízletesebben fűszerezett lacipecsenyét, s szigorúan őrizték a titkot, nehogy avatatlank is ellepjék a kis vendéglőt, népszerűsítések és — elrontsák... És ahol állunk, a Szebeny Antal térrel szemben most üres a hely, mégis mintha itt emelkednék a ház, amelyben Virág Benedek élte puritán életét, s nagy sétái után — amikor a hajóhídon még Pestre is átgyalogolt — fáradtan ide tért vissza ifjú író társaival, akik hűségesen a kapuig kísérték, s aztán a nyikorgó falépcsőn felballagott almaszagú, könyvekkel zsúfolt szobájába...

A Tabánnak ez a megmaradt csücske: a Szebeny Antal tér és környéke szép fővárosunk egyik legérdekesebb része. Két híres műemléképület is van itt: a nevezetes Szarvas-ház, néhány lépcsőnyire innen pedig, már az Apród utcában

az az emeletes épület, melyben Semmelweis Ignác született.

A gazdag múltú Szarvas-ház érdekes építkezés. Háromszegletűre sikerült, az épület három szárnya kedves kis udvart ölel körül, amely nyáron olyan a sok leándertől, mintha rózsaszínű felhő lebegne felette. Érdekes az is, hogy az emeletes ház a Vár-alja utca felőli részen, ahol emelkedik az utca, egyszerre csak földszintessé alacsonyodik. Sokáig az a hiedelem járta az házról — nyilván a nevével adó dombormű után —, hogy Mátyás király vadászkastélya volt. Ma már az első ízben ellátogató is megtudhatja a bejáratnál elhelyezett Műemlék-tábláról, hogy a ház a XVIII. században épült és a rokokótól a neoklasszikusba átvezető copfos mai formáját 1811-ben nyerte. Kapuja felett változatlan szépségben díszlik a híres dombormű. Erről kapta nevét a ház, a házban levő egykori kávéház, sőt régebben a tér is. A dombormű iramló szarvast ábrázol, az állat riadtan menekül cserjék és fák között, de két kopó már beérte. Egyik a lábába, másik a vékonyába készül harapni.

Déryné és Kántorné, a magyar színészet hőskorának két csillaga lakott egykor a Szarvas-házban, s megfordult itt Barabás Miklós, a festő is. Híres volt a ház kiugró részén, a félköralakban elhelyezkedő, vaskorlással övezett téglaterasz mögött levő Szarvas kávéház, amelyet a budai Pilvaxnak neveztek. A szabadságharc elnyomása után az osztrák zsandárok itt bukkantak a nyomára Czuczor Gergelynek, akit Riadó! című verséért kerestek...

A régi Tabán néhány megmaradt háza a Katalin-templom körül
Baloldalt háttérben a Szarvas-ház

Szomorú képet nyújt Semmelweis szülőháza — Jobboldali kép: A copf stílusú Szarvas-ház
Lent: A dombormívű Szarvas-céger (Langer-Sándor fotó)

Harminchárom esztendővel ezelőtt, amikor a Tabán lebontását határozták el, a Szarvas házat is halálra ítélték. A főváros akkori urai könnyű szívvel törtek pálcát a nagymúltú, érdekes ház felett, de a régi Pest-Buda egyik legérdekesebb emléke mégis megmenekült. Mikor a Tabánt bontották, csak eddig jutottak el a romboló csákányok: a ház halasztást kapott, mert lakóit nem tudták elhelyezni. Egyik év múlt a másik után, aztán jött a második világháború, ami megsebezte ugyan a házat, de mégis — az életét mentette meg. Belül már visszanyerte régi képét, most már csak az utcai részt kellene megszépíteni, aminek nem lehet akadály, minthogy bejárata mellett ott díszlik a medáliának számító Műemlék-tábla, ami nemcsak a harminchárom év előtti halálos ítéletet semmisíti meg, hanem azt is jelenti, hogy a régi Pest-Budának ezt az emlékét meg kell becsülni. A restaurálás munkájába bekapcsolódhatna az I. kerületi Vendéglátóipari Vállalat is, amelynek figyelmébe ajánljuk a Szarvas-ház kiugró, széles teraszát. Az egykori Szarvas kávéház helyiségében, ahol később gyógyszer-tár volt, ma pedig kényszerlakás van, régi pest-budai hangulatú vendéglőt lehetne nyitni, ennek nyári kiegészítője lenne a terasz — eszményi megoldás erre a célra — ahol szintén a korabeli berendezést tartva szem előtt, húsz huszonöt asztalt lehetne elhelyezni.

Most pedig sétáljunk át a szomszédos Apród utcába, amelynek 1-es számú házában született 1818-ban a világ egyik legnagyobb orvostudósa: Semmelweis Ignác. A ház akkor még fiatal volt, mindössze nyolc esztendő, emeletén egy és kétszobás lakásokkal épült, a földszintjén boltok helyezkedtek el, s itt volt a sokáig fennállott híres kis vendéglő, a Budai Csutora. A nevezetes ház ma nagyon szomorú látvány. A má-

sodik világháborúban még súlyosabb sebeket szenvedett, mint a Szarvas-ház. Belső, udvari építkezése teljesen elpusztult, s a háznak a Sándor Móric lépcső felőli oldalát is teljesen leszakította egy bombatalálat, éppen azt a részt, ahol Semmelweis született. A falmélküli padlástér ijestően tátong, szomorú az egész ház tépetten, lehűlt vakolattal, elhanyagoltan. Még a kapuja felett lévő emléktábla is eltűnt, — hogyan, mikor: nem tudják a ház megmaradt részének lakói. A Képes Magyarország felkutatja az eltűnt emléktábla szövegét, — szó szerint ez volt:

Itt született 1818 július 1-én
SEMMEIWEIS IGN. FÜLÖP
orvostanár
az anyák megmentője.

A tudományos világ nem feledkezett meg Semmelweis Ignácról és emlékének ápolásáról. Kis könyvtárat jelentenek azok a művek, amelyek nagy tudományos felfedezését: a gyermekágyi láz megállapítását és védekezési módszereit ismertetik, sokan megírták életét is, e kemény küzdelmekkel teli regényt, ami a budai Apród utcai házban kezdődött és a döblingi elmegyógyintézetben lobbant ki. Másfél évtized alatt három filmet is készítettek életéről.

— kettőt nálunk, egyet Bécsben. Nagysága ma is világít, csak mi feledkeztünk meg róla, s nincs, aki törődne szülőházával?

Úgy érezzük, a most mind jelentősebb szerephez jutó Hazafias Népfrontnak lenne szép feladata, ha I. kerületi szervezete kezébe venné a Semmelweis-ház helyreállításának ügyét, s az új emléktábla elhelyezését. Idegenforgalmunk évről évre örvedetesen növekszik, sok tudós küldöttség is felkeresi szép fővárosunkat és számos alkalommal felmerül az orvostudomány büszkeségének, Semmelweis Ignácnak a nevezetes házára, ellátogatnak és lefényképezik. Szégyenkezés nélkül szeretnők megmutatni a nevezetes házat, ezért kell mielőbb helyreállítani. És ha begyógyult sebekkel, szép köntösében tekint majd a Duna felé, — menjünk tovább még egy lépéssel. Gyűjtsük össze a Semmelweis emlékeket, s a ház egy részében múzeum legyen, másik részében pedig minta-csecsemőotthon. Ez méltó lenne Semmelweis emlékéhez és az Apród utcai ház hármasságában: mint Semmelweis szülőháza, mint múzeum és minta-csecsemőotthon Budapest idegenforgalmi látványosságai között is vonzó szerepet töltsen be.

PÁNCZEL LAJOS

